

ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ОСНОВНИХ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В МОДЕЛІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

THE DEFINITION OF THE MAIN OBJECTS OF ACCOUNTING IN A MODEL OF INVESTMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY OF UKRAINE

У статті розглянуто основні цілі моделі інвестиційно-інноваційного розвитку України. Обґрунтовано потребу в якісному інформаційному забезпеченні інвестиційно-інноваційних заходів даними бухгалтерського обліку. Визначено напрями вдосконалення системи бухгалтерського обліку для активізації процесів інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України. Виділено основні об'єкти бухгалтерського обліку господарської діяльності підприємств, через які має відбуватись такий розвиток.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційний розвиток, об'єкти обліку.

В статье рассмотрены основные цели модели инвестиционно-инновационного развития Украины. Доказана потребность в качественном информационном обеспечении инвестиционно-инновационных операций данными бухгалтерского учета. Предложены направления улучшения системы

бухгалтерского учета для активизации процессов инвестиционно-инновационного развития экономики Украины. Выделены основные объекты бухгалтерского учета хозяйственной деятельности предприятий, посредством которых будет происходить данное развитие.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, инвестиции, инновации, инвестиционно-инновационное развитие, объекты учета.

In the article considers the main goals of investment and innovation model of development of Ukraine. Substantiated the need for quality information security investment and innovation activities accounting data. Defined directions of improvement of accounting for the activation of investment and innovation development of economy of Ukraine. Allocated the basic features of accounting business enterprises through which this development should take place.

Key words: accounting, investment, innovation, investment and innovation development, accounting objects.

УДК 657.2:330.34

Ізмайлов Я.О.

к.е.н.,

доцент кафедри міжнародної економіки
Криворізький економічний інститут
Криворізького національного
університету

Постановка проблеми. Збереження існуючої моделі розвитку промислового сектору України з орієнтацією на низькотехнологічні виробництва та експорт сировини призвело до зниження конкурентних позицій національної економіки і подальшого нарощування технологічного відставання від розвинутих країн. Відсутність бажання власників та політично-військова нестабільність, різка зміна вектору економічної направленості країни, недосконала державна політика – це ті причини, які призвели до інвестиційно-інноваційного відставання України від інших розвинутих країн світу. Умови глобального ринкового середовища диктують необхідність активізації інвестиційно-інноваційної діяльності як найбільш ефективного способу підвищення конкурентоспроможності країни і подальшого її розвитку на інтенсивній основі.

Основними напрямами досягнення мети моделі інвестиційно-інноваційного розвитку України повинно бути: оновлення основних засобів підприємств, установ, організацій, жилого та нежилото фонду тощо; впровадження передових інноваційних та ресурсозберігаючих технологій виготовлення продукції (надання послуг); розширення випуску традиційної продукції (послуг), що виготовляють у країні; розроблення та виготовлення інноваційних видів продукції (послуг).

Важливою умовою переходу національної економіки України на модель інвестиційно-інноваційного розвитку є вдосконалення інформаційно-

аналітичного забезпечення. Це дасть можливість реально оцінити наявні ресурси, розробити стратегію інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств і визначити шляхи розвитку економіки України в глобальних ринкових умовах, з одного боку, а з іншого – забезпечить надання в системі бухгалтерського обліку достовірної, порівняної інформації про діяльність суб'єктів господарювання.

Потрібно визначити основні об'єкти, через які має відбуватись інвестиційно-інноваційний розвиток економіки України, та розвинути теоретично-методологічну основу їх відображення в системі бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічно-організаційні питання відображення та класифікації основних об'єктів бухгалтерського обліку, а також модель інвестиційно-інноваційного розвитку України розглядалися у працях українських учених: Ф.Ф. Бутинця, В.М. Геєця [1], С.Ф. Голова, В.М. Костюченко [2], Д.О. Грицишена [3], Т.В. Давидюк [4], І. Дахно, В.М. Жука [5], Ю.А. Кузьмінського, С.Ф. Легенчука [6; 7], В.М. Пархоменко, І.М. Павлюка, А.А. Пересяди, В.П. Семиноженка [9], С.В. Свірко [10], В.В. Сопка, А.І. Сухорукова, О.В. Собкевич [11], Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченка. У працях закордонних дослідників Х. Андерсона, Г. Александера, С. Барнеса, Дж. Бейлі, Г. Бірмана, Г. Велша, Р.Г. Еклеса, П.І. Камишанова, Р. Каплана, Д. Колдуелла, М.Ю. Медведєва [8], Б. Нідлза, В.Е. Рибал-

кіна, М. Фрідмана, Р. Холта, У. Шарпа, С. Шмідта, Р. Шортріджа та ін. розглянуто теорію та методологію обліку інвестицій та інновацій як першооснови моделі інвестиційно-інноваційного розвитку.

Незважаючи на теоретичні досягнення у дослідженні моделі інвестиційно-інноваційного розвитку, постає проблема визначення переліку та відображення в національній системі бухгалтерського обліку основних об'єктів бухгалтерського обліку господарської діяльності підприємств, через які має відбуватись такий розвиток.

Постановка завдання. Метою статті є визначення та обґрунтування кола основних об'єктів у системі бухгалтерського обліку, через які має відбуватись інвестиційно-інноваційний розвиток економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведення інвестиційно-інноваційних заходів потребує якісного інформаційного забезпечення на всіх етапах здійснення. Вдосконалення системи бухгалтерського обліку потрібно здійснювати для того, щоб на рахунках, в облікових регістрах та фінансовій звітності можливо було відображати інформацію про інвестиційно-інноваційний розвиток економіки України (рис. 1)

Термін «об'єкт» (від лат. *objektum* – предмет) буквально означає те саме, що й «предмет». Але для глибшого розуміння змісту словосполучення «бухгалтерський облік» терміни «предмет» і «об'єкт» слід уживати більш конкретно.

Об'єктом бухгалтерського обліку є лише такий господарський факт-явище або факт-процес господарювання, який: а) здійснився, відбувся;

б) змістовна характеристика якого задовольняє або продуктивний, або правовий аспект господарювання, або водночас обидва; в) дістав вартісне (грошове) вираження.

Об'єкти бухгалтерського обліку дуже різноманітні. Їх об'єднують у три основні групи: засоби господарства, джерела їхнього утворення, господарські процеси.

На думку С.Ф. Легенчука, категорії інших наук, наприклад економіко-теоретичні категорії, аналоги яких використовуються в бухгалтерському обліку і відображають об'єкти та явища, що відносяться до предмету обліку, не повинні використовуватись у системі бухгалтерського обліку [7, с. 108–113]. До фундаментальних категорій (ідеальних об'єктів) бухгалтерської науки він відносить активи, капітал, зобов'язання, доходи і витрати. Перші три категорії ідентифікують ідеальні об'єкти як складники досліджуваної реальності в просторі (господарська діяльність підприємства та її середовище), два інших ідеальних об'єкти відображають їх розосередженість у часовому вимірі [6, с. 179–193].

С.В. Свірко ідентифікує об'єкти обліку за їх напрямками (як у просторі, так і в часі), визначає інший аспект облікового процесу, що відбиває його внутрішню структуру за паралельними складниками. У практиці господарської діяльності нею визначено таку загальну сукупність об'єктів обліку [10, с. 9]: необоротні активи; запаси; грошові кошти; розрахунки; зобов'язання за векселями та кредитами; доходи; видатки; власний капітал.

За В.М. Жуком, об'єктами бухгалтерського обліку є складники його предмета, які знаходять, окреме

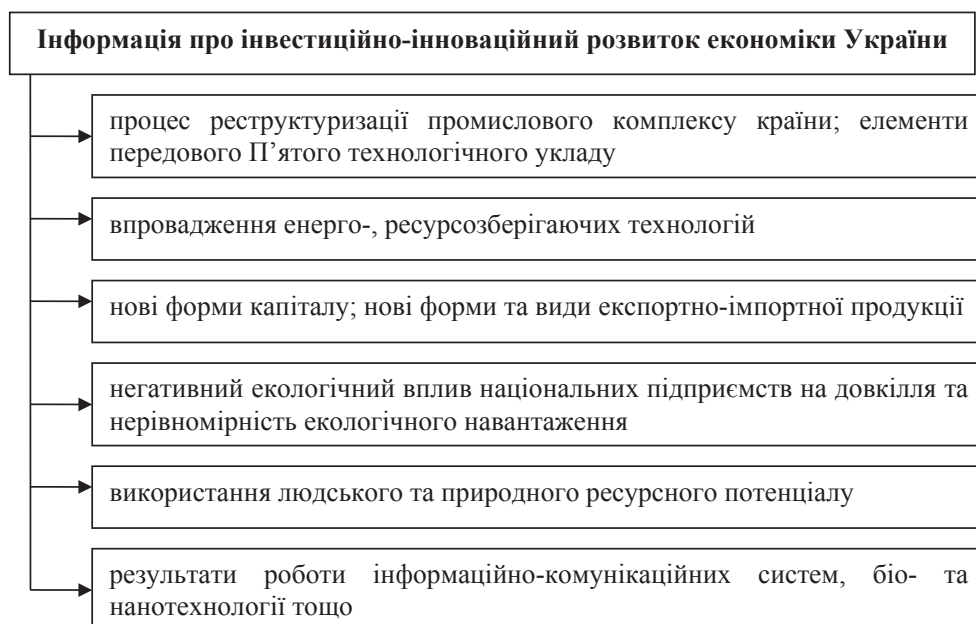

Рис. 1. Потреба в інформації про інвестиційно-інноваційний розвиток України на сучасному етапі

Джерело: складено автором

як об'єкти, відображення в системі бухгалтерського обліку та представляють інформаційну цінність загалом для всіх користувачів (інституцій) чи вибірково для їх груп чи індивідуумів [5, с. 100–105].

М.Ю. Медведєв [8, с. 138] під об'єктом господарської діяльності розуміє частину господарського комплексу, у результаті зміни якої відбувається зміна всього господарського комплексу в цілому. Вчений обґрунтував таку ієрархію: факт господарської діяльності → об'єкт господарської діяльності → об'єкт обліку.

Інвестиційно-інноваційний розвиток, положення якого є пріоритетними під час управління економічними системами різних рівнів, формує систему управління функціонуванням суб'єктів господарювання різних галузей національної економіки, що обумовлює необхідність перегляду діючих підходів до системи управління промисловими підприємствами та її інформаційних підсистем, зокрема: планування, бухгалтерський облік, внутрішній контроль та економічний аналіз (рис. 2).

Модель інвестиційно-інноваційного розвитку економіки проявляється на різних рівнях, що обумовлює потребу у зміні підходів до їх управління.

Зосередившись на мікроекономічному рівні, варто зазначити, що першоосною забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку окремого

суб'єкта господарювання є налагоджена система бухгалтерського обліку та аналізу, адже бухгалтерський облік виступає інформаційною моделлю взаємозв'язку підприємства з навколишнім середовищем, а економічний аналіз виступає засобом визначення причинно-наслідкових зв'язків стану такої взаємодії.

Отже, на думку автора, основними об'єктами бухгалтерського обліку й аналізу господарської діяльності підприємств, що потребують обліково-аналітичного відображення в контексті його подальшого вдосконалення та через які має відбуватись інвестиційно-інноваційний розвиток економіки України, мають бути:

1. Інвестиції. Без інвестицій не може бути інновацій, а інвестиційно-інноваційні орієнтири стабілізації і розвитку економіки України, що обумовлені курсом на європейську інтеграцію та вступом до СОТ, пов'язані зі створенням узгодженої системи обліку й аналізу всіх видів інвестицій. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення інвестиційних операцій є важливим через недостатню урегульованість чинної законодавчо-нормативної бази, постійний розвиток інструментів і способів обліку й аналізу в комп'ютеризованому інформаційному просторі та активізацію співпраці українських товаровиробників зі стратегічними інвесторами.

Рис. 2. Передумови розвитку теоретико-методологічних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу в управлінні інвестиційно-інноваційним розвитком промислових підприємств

Джерело: складено автором на основі [3]

2. Інновації. На думку В.М. Геєця [1, с. 4–19], «...інноваційна діяльність, насамперед у вітчизняній промисловості, вимагає значної активізації, і без використання всіх інструментів сучасної промислової політики досягти інноваційного прориву, отже, й успіхів у розвитку всієї української економіки, не вдасться». Бухгалтерський облік та сучасні методи аналізу повинні зробити підґрунтя для якісного інформаційного забезпечення відображення інновацій.

3. Основні засоби та процес їх відтворення, поліпшення та ефективного використання. Своєчасне та якісне поліпшення й ефективне використання основних засобів є необхідною умовою виробничого процесу, забезпечуючи відновлення втрачених через фізичний та моральний знос експлуатаційних характеристик об'єктів основних засобів та високу віддачу від їх функціонування на підприємстві. Якісне методичне забезпечення і правильна організація обліку поліпшення та аналізу ефективності використання основних засобів на підприємствах є досить актуальними, забезпечуючи належне оприбуткування об'єктів виробничого призначення, які поліпшено, та ефективну аналітичну діагностику рівня їх використання, створюючи базу для прийняття обґрунтованих рішень у системі інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств.

4. Нематеріальні активи. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств України передбачає ефективне використання природних, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, але все більшу роль відіграють нематеріальні активи,

частка яких у структурі активів суб'єктів підприємницької діяльності постійно зростає. Наявність нематеріальних активів у складі активів підприємства збільшує ринкову вартість підприємства, підвищує інвестиційно-інноваційний потенціал та забезпечує захист їх прав. Розширення сфери використання нематеріальних активів, недосконалість законодавчої бази та класифікації об'єктів, недостатня розробка методики оцінки зумовлюють потребу в удосконаленні їх обліку й аналізі.

5. Інтелектуальний капітал. Трансформація постіндустріального суспільства в суспільство знань передбачає створення інвестиційно-інноваційної моделі економічного розвитку, основною складовою частиною якої є інтелектуальний капітал. Для забезпечення потреб управління інформацією про інтелектуальний капітал необхідною є розробка відповідних методик його бухгалтерського відображення. Досліджень потребує обґрунтування сутності інтелектуального капіталу як облікової категорії, визначення взаємозв'язку між інтелектуальним капіталом, нематеріальними активами, гудвілом; обґрунтування концептуальних особливостей відображення інтелектуального капіталу в бухгалтерському обліку; вдосконалення бухгалтерського обліку інтелектуальної власності; способи обліку немайнових складових інтелектуального капіталу.

Т.В. Давидюк [4, с. 73–80], досліджуючи теорії і методологію оцінки людського капіталу та можливість її використання під час відображення людського капіталу в обліково-аналітичній системі підприємства, зроблено висновки, що різниця у

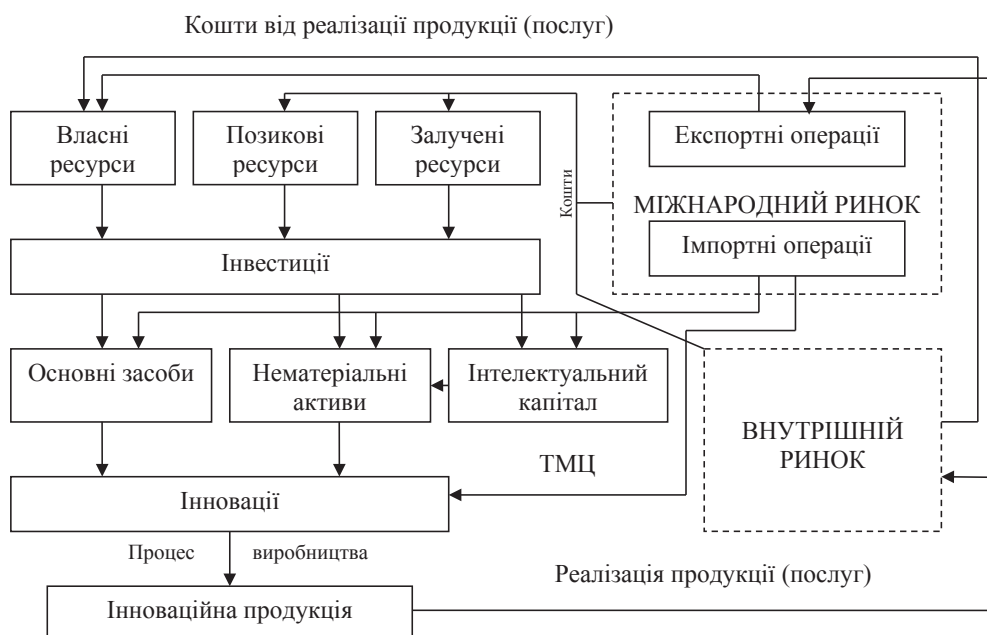

Рис. 3. Місце об'єктів бухгалтерського обліку в процесі інвестиційно-інноваційного розвитку економіки

Джерело: складено автором

вартості майна між його бухгалтерською оцінкою та ринковою зумовлена наявністю невідчутних активів, зокрема людського капіталу, свідчить про те, що бухгалтерський облік не забезпечує користувачів точною інформацією та, відповідно, не дає змоги визначити реальний майновий стан підприємства.

6. Господарська діяльність підприємств України на міжнародному рівні. Автор погоджується з В.М. Геєцем [1, с. 4–19], що промислова політика інноваційного зразка матиме характер експортоорієнтованої.

Особливості міжнародних операцій впливають на організацію бухгалтерського обліку, оскільки мають певні відмінності від операцій, які здійснюються підприємствами на внутрішньому ринку, тому методика обліку міжнародних операцій та подання звітності про них господарючими суб'єктами сильно впливає на інвестиційно-інноваційний розвиток економіки України, що відображає актуальність розгляду та вдосконалення цього обліково-аналітичного напрямку.

Місце об'єктів бухгалтерського обліку в процесі інвестиційно-інноваційного розвитку економіки представлено на рис. 3.

Висновки з проведеного дослідження.

У результаті проведеного дослідження доведено, що науковці по-різному класифікують основні об'єкти бухгалтерського обліку, які потребують обліково-аналітичного відображення та вдосконалення для активізації процесів інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України.

Обґрунтовано, що проведення інвестиційно-інноваційних заходів потребує якісного інформаційного забезпечення на всіх етапах здійснення. Вдосконалення системи бухгалтерського обліку в моделі інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України потрібно здійснювати для того, щоб на рахунках, в облікових регістрах та фінансовій звітності можливо було відобразити нові об'єкти. Основним об'єктами бухгалтерського обліку господарської діяльності підприємств, через які має відбуватись інвестиційно-інноваційний розвиток економіки України, визначено: інвестиції; інновації; основні засоби; нематеріальні активи; інтелектуальний капітал; господарську діяльність підприємств України на міжнародному рівні.

У подальших наукових дослідженнях слід удосконалити методологію бухгалтерського обліку та економічного аналізу визначених об'єктів інвестиційно-інноваційного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В.М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України / В.М. Геєць // Економіка України. – 2014. – № 12(637). – С. 4–19.
2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : [практ. посіб.] / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К. : Лібра, 2004. – 880 с.
3. Грицишен Д.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління економіко-екологічною безпекою підприємств : [монографія] / Д.О. Грицишен. – Житомир : ЖДТУ, 2015. – 450 с.
4. Давидюк Т.В. Людський капітал як об'єкт вартісного вимірювання в бухгалтерському обліку / Т.В. Давидюк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Вип. 2(23). – С. 73–80.
5. Жук В.М. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності / В.М. Жук // Міжнародний збірник наукових праць. – Випуск 2(17). – С. 100–105.
6. Легенчук С.Ф. Основи аналізу / С.Ф. Легенчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. – С. 179–193.
7. Легенчук С.Ф. Теоретичні передумови систематизації бухгалтерських категорій / С.Ф. Легенчук // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1(59). – С. 108–113.
8. Медведев М.Ю. Общая теория учета: естественный, бухгалтерский и компьютерные методы / М.Ю. Медведев. – М. : Дело и Сервис, 2001. – 752 с.
9. Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України / В.П. Семиноженко, В.М. Геєць. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
10. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах : [навч. посіб.] / С.В. Свірко – К. : КНЕУ, 2003. – 380 с.
11. Сухоруков А.І. Активізація інвестиційно-інноваційної політики у промисловості – стратегічний пріоритет національних економічних інтересів України / А.І. Сухоруков, О.В. Собкевич // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 3(80). – С. 193–205.